

Turizm Eğitimi Almakta Olan Öğrencilerin Çevreye Karşı Motivasyonları

Motivation Towards the Environment of Students Studying Taking Tourism Education

Şafak ÜNÜVAR *
Gamze TEMİZEL **

ÖZ

Çevre turizm için en önemli arz kaynaklarından biridir. Turizmin sürdürülebilirliği için çevreye duyarlı bakış açısıyla hareket edilmesi, turizmin varlık sebeplerinden en önemlisi olan çevrenin korunmasına hizmet edeceğinden, turizme katkı sağlayacaktır. Günümüzde çevreci davranışlar için kişilerin motivasyonunu tespit etmeye hizmet eden çevreye karşı motivasyon kavramı pek çok araştırmacının konusu olmuştur. Bu araştırma turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin çevreye karşı motivasyon düzeylerinin belirlenmesi, ayrıca öğrencilerin çevreye karşı motivasyonlarının demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilmesi amacıyla yapılmıştır. Katılımcıların çevreye karşı motivasyonlarını belirlemek amacıyla Pelletier vd. (1998) tarafından oluşturulmuş, 6 boyut ve 24 maddeden oluşan Çevreye Karşı Motivasyon Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu Selçuk Üniversitesi Turizm Fakültesi'nde eğitim görmekte olan öğrenciler (n=308) oluşturmaktadır. Nicel araştırma deseninde yapılan çalışmada betimsel ve nedensel-karşılaştırma yöntemi kullanılmış olup, veri edinme tekniği olarak anketten yararlanılmıştır. Sonuç olarak çevreye karşı motivasyon ölçeğinin insanların çevresel davranışlarda bulunmaya yönelik çeşitli motivasyonlarını ölçmek için orijinal ölçeğin geliştirildiği kültürel bağlamın dışında da kullanılabilen geçerli ve güvenilir bir araç olduğu, çevreye karşı motivasyonun alt boyutlarından olan özdeşleştirme en yüksek ($\bar{x}=4,31$), motivasyonsuzluk alt boyutunun ise en düşük ($\bar{x}=1,65$) ortalamaya sahip olduğu belirlenmiş, ayrıca çevreye karşı motivasyon ölçeği boyutlarından içsel motivasyon ile bütünleştirme boyutlarında cinsiyete göre farklılık olduğu tespit edilmiştir.

ANAHTAR KELİMELELER

Turizm, Turizm Eğitimi, Öz-Belirleme Teorisi, Çevreye Karşı Motivasyon.

ABSTRACT

Environment is one of the most important supply sources for tourism. Acting with an environmentally sensitive perspective for the sustainability of tourism will contribute to tourism as it will serve to protect the environment, which is the most important reason for tourism's existence. Today, the concept of motivation towards the environment, which serves to determine the motivation of people for environmental behavior, has been the subject of many researches. This research was carried out in order to determine the level of motivation towards the environment of the students receiving tourism education, and also to determine whether the motivation of the students towards the environment differs according to demographic variables. In order to determine the motivation of the participants towards the environment, the Motivation Towards the Environment Scale, developed by Pelletier et al. (1998) and consisting of 6 dimensions and 24 items, was used. The sample group of the research consists of the students (n=308) who are studying at the Faculty of Tourism at Selçuk University. Descriptive and causal-comparison methods were used in the study conducted in the quantitative research design, and a questionnaire was used as a data acquisition technique. As a result, it has been determined that the Motivation Towards the Environmental Scale is a valid and reliable tool that can be used outside the cultural context in which it was developed to measure people's various motivations for environmental behaviors. In the study, it was also determined that identification, which is one of the sub-dimensions of motivation towards the environment, had the highest ($\bar{x}=4.31$) and the sub-dimension of amotivation had the lowest ($\bar{x}=1.65$) arithmetic mean and there is difference by gender in the dimensions of intrinsic motivation and integration.

KEYWORDS

Tourism, Tourism Education, Self-Determination Theory, Motivation Towards the Environment.

Makale Geliş Tarihi / Submission Date	Makale Kabul Tarihi / Date of Acceptance
08.07.2022	18.09.2022
Atıf	Ünüvar, Ş. ve Temizel, G. (2022). Turizm Eğitimi Almakta Olan Öğrencilerin Çevreye Karşı Motivasyonları. <i>Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi</i> , 25 (25. Yıl Özel Sayısı), 593-607.

* Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi Turizm Fakültesi, safakunuvar@selcuk.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9177-8704

** Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi Turizm Fakültesi, gamzetemizel@selcuk.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6576-1634

GİRİŞ

Çevre, “canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam” şeklinde tanımlanmaktadır (Çevre Kanunu, 1983). Çevreyle birlikte hava, su, toprak ve doğada bulunan cansız varlıklar olan doğal kaynaklar, hayatın devam etmesi için en temel gerekliliktir. Doğa insan yaşamı için gerekli olan yaşam koşullarını sunmakta, aynı zamanda ekonomik toplum düzeni için de gerekli olan kaynakları sağlamaktadır. Ancak dünya genelinde artan nüfus ve buna bağlı artan tüketim ihtiyaçları sınırlı olan doğal kaynakları tehdit eder seviyededir. Küresel ölçekte hava kirliliği, su kirliliği, toprak kirliliği, atıklar, gürültü kirliliği, erozyon, çölleşme, ormansızlaşma, biyolojik çeşitlilik kaybı, iklim değişikliği, kuraklık ve doğal çevrenin tahribatı gibi çevre sorunları artmaktadır. Sürdürülebilir çevre ise “gelecek kuşakların ihtiyaç duyacağı kaynakların varlığını ve kalitesini tehlikeye atmadan, hem bugünün hem de gelecek kuşakların çevresini oluşturan tüm çevresel değerlerin her alanda (sosyal, ekonomik, fizikî vb.) ıslahı, korunması ve geliştirilmesi süreci” olarak ifade edilmektedir (Çevre Kanunu, 1983). Buna göre çevrenin korunması ve geliştirilmesi tüm insanlığın esenliği ve ekonomik gelişmenin temel ögesidir (Çamur ve Vaizoglu, 2007: 299). Toplumların fiziksel ve psikolojik sağlığı ve kolektif geleceği, çevre kalitesinin artırılmasına ve korunmasına bağlıdır. Ancak bu çaba, devlet kurumlarının ve çevreyi korumaya yönelik dernek ve vakıfların münhasır sorumluluğu değildir. Ortalama bir vatandaş geri dönüşüm, enerji tasarrufu, çevre dostu ürünler satın alma vd. gibi çeşitli yararlı davranışları gerçekleştirebilecek konumdadır (Pelletier vd., 1998: 438).

Sürdürülebilirlik kavramının turizm endüstrisindeki karşılığı yerel kaynakların korunması, yaşam kalitesinin yükseltilmesi, turistik tüketicilerin ve bölge halkının ihtiyaçlarının gelecek düşünülerek karşılanması, ülkenin kültürel bütünlüğüne ve çevresine uygun turizm kapasitelerinin geliştirilmesi olarak tanımlanmaktadır. En çok enerji tüketen sektörlerden biri olan turizmde enerji tasarrufu, doğal kaynakların korunması ve çevre yönetimi gibi konularda daha hassas davranılması gerekmektedir (Gökdeniz, 2017: 71). Turizm ve çevre ilişkisinde çevre, turizm için kaynak teşkil etmekte; aynı zamanda turizmin çevre üzerinde olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Turizmin sürdürülebilirliği için çevreye duyarlı bakış açısıyla hareket edilmesi, turizmin varlık sebeplerinden en önemlisi olan çevrenin korunmasına hizmet edeceğinden, turizme katkı sağlayacaktır.

Turizm sektörü emek yoğun yapısıyla çok sayıda çalışanın istihdam edildiği bir iş koludur. Turizm işletmelerinde çalışanların çevreye duyarlı davranışlar sergilemeleri, sayısal çoğunlukları göz önünde bulundurulduğunda ayrıca önem arz etmektedir. Turizm endüstrisinin potansiyel iş gücü pozisyonunda olan turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin çevre bilincine ve çevreye duyarlı bir anlayışa sahip olmaları turizmin sürdürülebilirliğine katkı sağlayacaktır.

Devletlerin çevreyi koruma politikaları, ekolojik gruplar ve sivil toplum kuruluşlarının bu konudaki tutumları, toplum genelinde çevreye duyarlı bakış açısının gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte kişilerin çevreye duyarlı bir bakış açısı geliştirerek çevreci davranışlar sergilemelerinde, çevresel bilgi ve tutumlarının etkili olduğu öne sürülmektedir. Ancak tüm bunların çevreye duyarlı davranışları teşvik etmek için yeterli olmadığı öngörülmektedir. Kişilerin bu konudaki bireysel motivasyonları da çoğunluğu gönüllülük esasına dayalı olan çevreci davranışlar üzerinde etkilidir. Bu bakış açısıyla Deci ve Ryan’ın (1985, 1991) geliştirdiği Öz Belirleme Teorisi’nden (Self-Determination Theory) hareketle Pelletier vd. (1998), kişilerin çevreci davranışlarını tahmin etmek için çevreye karşı bireysel motivasyonlarının etkisini ölçmek amacıyla Çevreye Karşı Motivasyon Ölçeği’ni (Motivation Toward the Environment Scale) geliştirmişlerdir. Çevreye karşı motivasyon yaklaşımına göre, kişilerin çevreye duyarlılıkta içsel motivasyonlarının yüksek olması, potansiyel olarak daha büyük bir çevresel etki yaratacaktır. Bu doğrultuda mevcut çalışmanın temel amacı, turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin çevreye karşı motivasyon düzeylerinin tespit edilmesi ve bu düzeylerin çeşitli değişkenlere göre farklılaşmasına bakılmasıdır. Bu sayede gelecekte turizm endüstrisinde istihdam edilme ihtimalleri yüksek olan bu öğrencilerin, turizmin sürdürülebilirliğine katkı sağlayacak şekilde çevre bilincine sahip iş görenler olarak hareket etme potansiyelleri incelenmiş olacaktır.

Çevreci davranışlar için kişilerin motivasyonunu tespit etmeye hizmet eden çevreye karşı motivasyon kavramı, literatürde ulusal ve uluslar arası çeşitli araştırmaların konusu olmuştur. Yapılan çalışmalarda; çevreci davranışlar ve motivasyon ilişkisi (Pelletier vd., 1998; Green-Demers vd., 1997; Aitken vd., 2016; Villacorta vd., 2003), çevreci davranışlar için motivasyon eksikliği (Pelletier vd., 1999), çalışanların çevreci davranışları üzerinde motivasyonun etkisi (Budzanowska-Drzewiecka ve Tutko, 2021; Graves vd., 2013; Hicklenton vd., 2019; Graves ve Sarkis, 2018; Graves vd., 2019), adolesanların çevreye karşı motivasyonları (Renaud-Dube vd., 2010; Boeve-de Pauw ve Van Petegem, 2017; Sass vd., 2018), hükümetin çevresel düzenlemelere ilişkin yaklaşımlarının kişilerin çevreye karşı motivasyonlarına etkisi (Lavergne vd., 2010),

okul öncesi öğretmen adaylarının çevreye karşı motivasyonları (Yazıcı vd., 2013; Özkubat ve Demiriz, 2013) ve çevreci etkinlikler yoluyla fen bilgisi öğretmen adaylarının çevreye karşı motivasyonlarının geliştirilmesi (Karaarslan vd., 2014) gibi konularda çeşitli araştırmalar yürütülmüştür. Araştırmacıların ulusal ve uluslararası literatürü tarama neticesinde elde ettikleri bilgiler dahilinde, bu çalışmalar arasında turizm eğitimi almakta olan lisans öğrencilerinin çevreye karşı motivasyonlarını inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çerçevede araştırma ile turizm eğitimi almakta olan öğrencilerinin çevreye karşı motivasyon düzeylerinin belirlenmesi, ayrıca öğrencilerin çevreye karşı motivasyonlarının demografik değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığının tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde çevreye karşı motivasyon kavramının temelini teşkil eden öz-belirleme teorisi ve çevreye karşı motivasyon konularına kavramsal çerçevede değinilmiş ayrıca konu ile ilgili daha önce yapılan çalışmalarla ilgili literatür taraması yapılmıştır.

1.1. Öz-Belirleme Teorisi

Öz-Belirleme Teorisi (Self-Determination Theory) Ryan ve Deci (1985, 1991) tarafından geliştirilmiş bir motivasyon ve kişilik kuramıdır. Çıkış noktası içsel ve dışsal motivasyonu etkileyen faktörlerin tanımlanması olan teori, motivasyon türünün bireysel davranışın belirleyicisi olduğunu öngörmektedir. Teoriye göre, bireyin sosyal etkileşim sürecinde karşılaştığı tutum ve davranışları değerlendirip benimsemesi, güdülenme mekanizmaları aracılığıyla gerçekleşmektedir.

Öz-Belirleme Teorisi (ÖBT) tüm insanların özerk, yetkin ve başkalarıyla ilişkili olmak gibi üç temel psikolojik ihtiyaca sahip olduğu önermesini benimser ve bu önermeye ampirik destek sağlar (Deci ve Ryan, 2012). Teori optimal insan işleyişi, esenlik, kişisel gelişim ve bütünlük için insanların doğuştan gelen ve evrensel üç temel psikolojik ihtiyacı (özerklik, yetkinlik ve ilişkili olma) olduğunu vurgular. Özerklik, kişinin gerçekleştirdiği eylem üzerindeki tam onayını, başka bir deyişle kendi davranışlarında özgürce seçim yapabilme ve kontrol edebilme hissine sahip olmasını ifade etmektedir. Yetkinlik, kişinin eylemlerindeki etkinlik duygusu, zorlayıcı işlerde galibiyet duygusu ve istenilen hedeflere ulaşma duygusunu ifade etmektedir. İlişkili olma ise ait olma ve başkalarına bağlı olma duygusunu ifade eder. Bu temel ihtiyaçların her biri psikolojik sağlık ve esenlik için gerekli besindir. Bu nedenle, bu olumlu sonuçları elde etmek için her birinin tatmin olması gerekmektedir (Deci ve Ryan, 2000; 2008).

ÖBT'ne göre bireylerin davranışlarına neden olan motivasyon türleri; içsel motivasyon (intrinsic motivation), dışsal motivasyon (extrinsic motivation) ve motivasyonsuzluk (amotivation) olarak çeşitlenmektedir (Deci ve Ryan, 2000: 236-240). Kişi bir davranışı herhangi bir ödül olmaksızın kendi seçimi ve kişisel tercihi ile gerçekleştiriyorsa, bu davranışa sebep olan içsel motivasyondur. İçsel motivasyon tam anlamıyla özerktir. Dışsal motivasyon durumunda ise statü, terfi ve onaylanma gibi dışsal ödüllerle yada cezadan kaçınmak için bir davranışı sergileme durumu söz konusudur (Deci, 1972:113). Deci ve Ryan (2000) en özerk (otonom/autonomous) olandan en az özerk olana doğru sıralanabilecek dört tür dışsal motivasyon tanımlamaktadır. Bunlar sırasıyla; bütünlleştirme, özdeşleştirme, içe yansıtma ve dışsal düzenlemedir. Motivasyonsuzluk ise kişinin bir davranışa yönelik, önerilen stratejinin istenilen sonuca ulaştırmayacağına inanç, çaba harcamakta isteksizlik ve başarılı olunamayacağı düşüncesi gibi nedenlerle motivasyon eksikliği hissetmesi durumudur (Rigby ve Ryan, 2018: 136). İçsel motivasyon ve dışsal motivasyon biçimleri öncüllerinde, nörolojik temellerinde ve sonuçlarında farklılık gösterir (Ryan vd., 2019). Deci ve Ryan (1985, 1991)'a göre motivasyon tipleri teoriye adını veren öz-belirleme (self-determination) seviyesine göre sıralanmaktadır. Sıralamaya göre motivasyon türleri, öz belirlenme seviyesi en yüksek olandan en düşük olana doğrudur. Bu doğrultuda içsel motivasyon (en üst seviyede öz-belirleme davranışı) ve motivasyonsuzluk (en düşük seviyede öz-belirleme davranışı) arasında dışsal motivasyonun alt türleri bulunmaktadır.

ÖBT'nde göre insanların temel psikolojik ihtiyaçları olarak ifade edilen özerklik, yetkinlik ve diğerleri ile ilişkili olma ihtiyaçlarının tatmin edilmesi ve bağımsızca hareket etmenin, psikolojik sağlık ve etkili performansla ilişkili olduğu tutarlı bir şekilde gösterilmiştir (Deci ve Ryan, 2012). Teori ayrıca kişilik gelişimi, psikolojik ihtiyaçlar, yaşam hedefleri, istekler, motivasyon, enerji ve canlılık, kültür ve motivasyon arasındaki ilişkiler ile sosyal çevrenin motivasyon, duygusal algı ve iyilik üzerindeki etkileri gibi bazı temel yaşam konularını incelemektedir (Deci ve Ryan, 2008). Teori spor, iş, sağlık, eğitim ve çevre gibi çok çeşitli yaşamsal konularla ilgili uygulamalı alanlarda kullanılmıştır (Pelletier vd., 1998).

1.2. Çevreye Karşı Motivasyon

ÖBT'ne göre kişi özerk bir şekilde belirlediği davranışlarını, dıştan gelecek teşvikler olmadan da sürdürecektir. Ryan ve Deci (1985)'nin ÖBT'nin temellerini oluşturan motivasyon sınıflandırmaları, insanların çevreci davranışlarını tahmin etmek amacıyla Pelletier vd. (1998) tarafından kullanılmıştır. Kısaca kişilerin neden çevre için bir şeyler yaptığını; kişilerin çevreci davranışlarının arkasında yatan motivasyon türünü tespit etmek amacıyla geliştirilen Çevreye Karşı Motivasyon Ölçeği (ÇKMÖ), ÖBT'ne göre sınıflandırılmış motivasyon alt türlerini temel almaktadır.

ÖBT'nde motivasyonun alt tipleri, motivasyonun öz-belirlenmişlik/özerk karar verilmişlik (self-determination) seviyesine göre değişmektedir. Pelletier vd. (1998) bu sebeple motivasyon türlerinin davranışsal sonuçlarının da aynı doğrultuda değişeceğini ifade etmektedir. Buna göre, yüksek oranda öz-belirlenmişlik seviyesine sahip motivasyonel alt tiplerin olumlu psikolojik ve davranışsal sonuçlara yol açması beklenir. Bunun aksine, öz-belirlenmenin düşük olduğu motivasyon alt türlerinde olumsuz psikolojik ve davranışsal sonuçlar umulur (Pelletier vd., 1998: 443). Bu doğrultuda ÇKMÖ, öz-belirlenmişlik seviyesi yüksekte düşüğe doğru sıralanan 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlara ilişkin detaylar aşağıda ifade edilmektedir:

- 1- İçsel Motivasyon (Intrinsic Motivation): İçsel olarak motive edilmiş faaliyetler, bireylerin ilginç buldukları ve yalnızca uygulamadan elde edilen haz ve tatmin için katılmaya yönelik doğuştan gelen bir eğilimlerinin olduğu faaliyetleri ifade etmektedir. İçsel olarak motive olmuş bir birey, kişisel tercih ve çıkarları doğrultusunda hareket eder. Davranış kendi içinde bir amaçtır (Pelletier vd., 1998: 441).
- 2- Bütünleştirme (Integration): Dışsal motivasyonun en içselleştirilmiş halidir. Bütünleştirme kişinin bir davranışı sergilemedeki motivasyonunu, o davranışı değerlerinin ve kimliğinin bir parçası haline getirerek kabul etmesi, içselleştirmesi olarak ifade edilmektedir. Bütünleştirme, bireyin temel benlik duygusuyla dışsal düzenlemelerin tam bir bütünleşmesini temsil eder. Bu durumda davranış, kişinin benlik tanımının bir parçası haline gelir ve öz-belirlenmiştir (Deci ve Ryan, 2012: 236). Bütünleştirme dışsal motivasyon türlerinden olup, bunlar içinde en özerk (autonomous) olanıdır (Villacorta vd., 2003: 488).
- 3- Özdeşleştirme (Identification): Kişilerin bir davranışın altında yatan değeri tanıması ve kabul etmesi sürecidir. İnsanlar bir davranış ile özdeşleştiklerinde onu içselleştireceklerdir. Örneğin, insanlar kendi sağlıkları ve esenlikleri için düzenli egzersiz yapmanın önemi ile özdeşleşirlerse, daha gönüllü olarak egzersiz yapacaklardır. Özdeşleştirmede davranışın ardındaki motivasyon dışsal olmakla birlikte (örnekteki daha sağlıklı olmak için spor yapılması gibi), bu motivasyon ile yapılmış davranış halen öz-belirlenmiştir (self-determined) (Deci ve Ryan, 2012: 236).
- 4- İçe Yansıtma (Introjection): İçe yansıtılmış motivasyon ile gerçekleştirilen davranışlar kısmen içselleştirilmiştir. İçe yansıtılmış motivasyon ile kişinin davranışında benlik duygusunun korunması ya da hatadan sakınılması durumu söz konusudur. İçe yansıtılarak düzenlenmiş motivasyon türünde bireyler benlik algısını korumak için içsel cezadan (suçluluk, korku ve kaygı gibi) kaçarak ya da övünç, öz saygı yada gurur gibi egoyu geliştiren içsel bir ödüle ulaşmak eylemde bulunurlar (Deci ve Ryan, 2000: 236).
- 5- Dışsal Düzenleme (External Regulation): Kişilerin davranışlarının belirli dış koşullar tarafından kontrol edildiği motivasyon durumudur. Bu motivasyon türünde insanlar, somut ödüller gibi arzu edilen bir sonuca ulaşma veya ceza tehdidinden kaçınma motivasyonu ile bir davranışa yönelirler. Bu davranışlar, seçilmedikleri ve katılım nedeni kişinin dışında olduğu için dışsal motivasyon türlerinden en az özerk olanlardır. Dışsal motivasyonla düzenlenen davranışlar zayıf süreklilik gösterir ve ceza yada ödülün ortadan kalması ile son bulur (Deci ve Ryan, 2000: 236).
- 6- Motivasyonsuzluk (Amotivation): Kişinin davranış niyetinden yoksun olduğu durumu ifade etmektedir. Kişiler arzu edilen bir sonuçla ilgili olarak bir yeterli duygusundan yada bir kontrol duygusundan yoksun olduklarında muhtemelen motivasyonsuz olacaklardır. Motivasyonsuzluk içsel ve dışsal motivasyonun zıttı bir durum olup hedef bir davranış için her iki motivasyon türünün de eksikliğini ifade eder. Dolayısıyla bir davranış için motivasyonsuzluk durumunda öz-belirlenmişlikten bahsedilmez.

ÖBT'ni temel alan akademik araştırmalarda; içsel motivasyon (intrinsic motivation), bütünleştirme (integration) ve özdeşleştirme (identification), her üç motivasyon türünün de yüksek derecede içselleştirme ve irade içermesi sebebiyle özerk motivasyon (autonomous motivation) adı altında genel bir kategoride gruplandırılır. Benzer şekilde içe yansıtma (introjection) ve external regulation (dışsal düzenleme), davranışın başkaları tarafından yönetilen sonuçlar neticesinde meydana gelmesi (örneğin ikramiye gibi dışsal bir ödül sonucunda) yada kişinin kendi kendine yönelttiği bir etki sonucunda meydana gelmesi (örneğin kişinin

davranışı gerçekleştirmezse kendini suçlu hissetmesi gibi) sebebiyle genellikle kontrollü motivasyon (controlled motivation) adı verilen genel bir kategoride birleştirilir. Bu sayede özerk motivasyon ve kontrollü motivasyon şeklinde iki alt kategori oluşturulmuştur (Hicklenton vd., 2019: 2). Çevreci davranışların ÇKMÖ kullanılarak araştırıldığı çeşitli çalışmalarda, ÇKMÖ'nin alt ölçeklerinin özerk motivasyon ve kontrollü motivasyon gruplamasına bağlı kalınarak iki temel alt grupta ele alınarak uygulandığı gözlemlenmiştir (Hicklenton vd., 2019; Budzanowska-Drzewiecka ve Tutko, 2021; Lavergne vd., 2010). ÖBT'ne göre sınıflandırılmış motivasyon alt türlerini temel alan ÇKMÖ'nin kullanıldığı bu çalışmada ise ölçek 6 alt boyutta ele alınmıştır.

1.3. Literatür Taraması

Yapılan literatür taraması ile kişilerin çevresel davranışlarda bulunmaya yönelik çeşitli motivasyonlarını ölçmek için geliştirilmiş bir ölçek olan ÇKMÖ'nin alan yazında çeşitli çalışmalarda kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu çalışmalar arasında başta gelen orijinal ölçeğin geliştirildiği çalışma olan Pelletier vd. (1998)'nin araştırmalarıdır. Pelletier vd. (1998) insanların çevresel davranışlara yönelik motivasyonlarının ölçülmesi amacıyla ÇKMÖ'ni (Motivastion Towards the Environment Scale-MTES) oluşturmak ve doğrulamak amacıyla bir çalışma yürütmüşlerdir. Ölçek Deci ve Ryan (1985, 1991)'ın Öz-Belirleme (Self-Determination) teorisini temel alan alt ölçeklerden oluşmaktadır. Çalışma sonucunda ölçeğin faktör yapısı desteklenmiş ve tatmin edici düzeyde bir iç tutarlılık ortaya konulmuştur. Sonuçlar doğrultusunda ayrıca Öz-Belirleme teorisi ile tutarlı olarak, öz-belirlenme seviyesi yüksek olan motivasyon türleri ilgili değişkenler üzerinde daha olumlu cevaplarla ilişkilendirilmiştir. Son olarak kişilerin çevreci davranışlarda bulunmaya nasıl teşvik edilebileceğine ilişkin çıkarımlar tartışılmaktadır.

Pelletier vd. (1999) bir diğer çalışma ile bireylerin çevreci davranışlara yönelik motivasyon eksikliğinin nedenlerini araştırmak amacıyla Çevreye Karşı Motivasyonsuzluk Ölçeği'ni geliştirmişlerdir. Bu çalışmada insanların çevreye karşı motivasyon eksikliğine istinaden; strateji eksikliği nedeniyle motivasyonsuzluk, kapasite, çaba ve çaresizlik inançları nedeniyle motivasyonsuzluk olarak dört tip motivasyonsuzluk nedeni ortaya konulmuştur. Araştırma sonucunda bireylerin neden motivasyonsuz olabileceğini anlamının önemi ve motivasyon eksikliklerini azaltmaya yardımcı olabilecek stratejiler tartışılmaktadır.

Villacorta vd. (2003) çalışmalarında Pelletier vd. (1998)'nin Çevreye Karşı Motivasyon Ölçeği'ni (MTES) tekrar doğrulamak için bir çalışma yürütmüşlerdir. Çalışma doğrultusunda ölçek üniversite öğrencilerine uygulanmıştır. Sonuçlar doğrultusunda bireylerin; ebeveynleri onların çevre hakkında gelişen tutumlarına ilgi göstermişse, akranları çevre hakkında karar verme özgürlüklerini desteklemişse ve halihazırda kişisel olarak topluma yönelik kaygıları var ise daha çok özerk çevreci davranışlar sergiledikleri ifade edilmiştir.

Aitken vd. (2016)'nin öz-belirleme teorisini kullanarak ulaşım ile ilgili çevreci davranışların algılanan zorluğunu ve çevreye yönelik otonom ve kontrollü motivasyonun aracılık etkisini incelemeyi amaçladıkları çalışmalarında üniversite öğrencilerine anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda bireylerin çevreye yönelik otonom motivasyonunun ve çevresel yeterlilik duygusunun artırılmasının, potansiyel olarak daha büyük bir çevresel faydaya yol açan zorlu çevreci davranışlara katılımı desteklediği ileri sürülmektedir.

Budzanowska-Drzewiecka ve Tutko (2021) Polonya'da çalışanların gönüllü çevreci davranışlarına odaklandıkları çalışmalarında, özel ve kamusal alanda çalışan personelin yeşil davranışlarını incelemeyi ve bu çalışanların bireysel motivasyonları ile çevre yanlısı davranışları arasındaki ilişkiyi keşfetmeyi amaçlamışlardır. Araştırmacıların bireysel motivasyonu ölçmek amacıyla ÇKMÖ'ni kullandıkları çalışmaları sonucunda, çoğunluklu özel sektörde çalışan Polonyalı çalışanların çevre yanlısı davranışlarda buldukları; ayrıca çalışanların yeşil örgütsel davranışlara katılımının, özerk motivasyonları tarafından yönlendirildiği tespit edilmiştir.

Hicklenton vd. (2019) öz belirleme teorisi rehberliğinde, çalışma ortamının çalışanların motivasyonu ve çevreci davranışları üzerindeki potansiyel etkisini araştırdıkları çalışmalarında Avustralya'da 818 tam zamanlı çalışan üzerinde anket uygulamışlardır. Araştırma sonucunda çevreci davranışları ve çalışanların özerk motivasyonunu destekleyen çalışma ortamlarının yalnızca işyerinde çevreci davranışları teşvik etmekle kalmayıp, aynı zamanda iş yerleri dışındaki ortamlardaki çevre yanlısı davranışların da temelini atabileceği ifade edilmektedir.

Graves ve Sarkis (2018) çalışanların çevreci davranışlarının altında yatan faktörleri belirlemeyi hedef alan çalışmalarında araştırma verilerini imalat sektörü çalışanlarına uyguladıkları anket ile elde etmişlerdir. Çalışma sonucunda yöneticilerinin daha fazla çevreci dönüşümsel liderlikle meşgul olduğunu gören çalışanların, daha yüksek iç ve dış motivasyona sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışanların çevreci değerleri de iç ve dış motivasyonları ile pozitif olarak ilişkilendirilmiştir. Bununla birlikte çalışanların değerleri, liderlik ve motivasyon arasındaki bağlantıya aracılık etmiştir. Çalışma sonucunda ayrıca çalışanların liderlik algılarının,

güçlü çevreci değerlere sahip olduklarında, iç motivasyonla en olumlu şekilde ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle çevreci dönüşümcü liderliğin, güçlü çevresel değerlere sahip çalışanlar arasında iç motivasyonu artırmada en etkili liderlik tipi olduğu söylenebilir.

Lavergne vd. (2010)'nin çalışmalarında kişilerin hükümetin çevre düzenlemesine yönelik yaklaşımına ilişkin algılarının çevreye karşı motivasyonlarına ve çevreci davranışlarına etkisini inceledikleri çalışmalarında yapısal eşitlik modeli kullanılmıştır. Analizler sonucunda hükümetin özerkliği-destek algısının özerk motivasyona olumlu ve motivasyonsuzluğa olumsuz katkıda bulunduğu, hükümet kontrolü algısının ise hem kontrollü motivasyonla hem de motivasyonsuzlukla pozitif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca çevreci davranışların sıklığı ile özerk motivasyon pozitif yönde, motivasyonsuzluk ise negative yönde ilişkilidir.

Sass vd. (2018) Flaman adölesanların çevreye karşı motivasyon profillerini inceledikleri çalışmalarında, Pelletier vd. (1998)'nin Çevreye Karşı Motivasyon Ölçeği'ni (MTES) Flemenkçeye çevirerek ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik analizlerini yürütmüşlerdir. Analiz sonuçlarına göre ölçeğin Flemenkçe çevirisinin güvenilirliği ve yapı geçerliliği doğrulanmıştır.

Renaud-Dube vd. (2010) ÖBT perspektifinden, çevreye karşı özerk motivasyonun çevreci davranışların sıklığı ile ilişkisini inceledikleri çalışmalarında buna ilaveten öğrencilerin çevreye karşı özerk motivasyon düzeyleri ile özerk akademik motivasyon düzeyleri öğrencilerin yaş gruplarına göre karşılaştırılmıştır. 5 yaş grubuna ayrılmış toplam 200 lise öğrencisine uygulanan anketler neticesinde; adölesanların çevreye karşı özerk motivasyonlarının daha sık çevreci davranışlarla ilişkili olduğu, özerk motivasyonun çevresel alanda okul alanından daha yüksek olduğu, çevreye karşı özerk motivasyonun daha yaşlılarda genç öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu, oysa okula yönelik özerk motivasyonun yaş grupları arasında eşdeğer seyrettiği ifade edilmektedir.

ÇKMÖ'nin kullanıldığı ulusal araştırmalar da mevcuttur. Bunlar arasında Özkubat ve Demiriz (2013) çalışmalarında Pelletier vd. (1998)'nin Çevreye Karşı Motivasyon Ölçeği'nin (MTES) okul öncesi öğretmen adayları üzerinde geçerlik güvenilirlik çalışmasının yapılmasını amaçlamışlardır. Çalışma kapsamında okul öncesi öğretmenliği programında eğitim görmekte olan üniversite öğrencilerine anket uygulanmış olup yapılan geçerlik güvenilirlik analizleri sonucunda 6 faktör ve 24 maddeden oluşan ölçeğin açıkladığı toplam varyans oranının %74,61 ve Cronbach α iç tutarlılık kat sayısının .87 olduğu ifade edilmiştir. Çalışma kapsamında ayrıca ÇKMÖ'nin alt boyutlarının çeşitli değişkenler açısından farklılaşmasına bakılmıştır. Araştırma bulguları doğrultusunda, üniversitelerin Eğitim Fakültelerinde kişi-çevre ilişkisine odaklanan ve kişilerin çevreye karşı olumlu tutumlar geliştirmesine destek verecek derslerin programlara eklenmesi önerisi getirilmiştir.

Yazıcı vd. (2013) tarafından yürütülen çalışmada okul öncesi öğretmen adaylarının çocukların temel öğrenmelerinde ve gelişimlerinin her alanında büyük önem taşıyan çevreye yönelik motivasyonlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemi Akdeniz Üniversitesi'nden toplam 219 okul öncesi öğretmen adayından oluşmaktadır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının çevreye yönelik motivasyonları üzerinde cinsiyet ve yerleşim yeri faktörlerinin etkili olmadığı, ancak yaş ve eğitim düzeyi faktörlerinin etkili olduğu ifade edilmiştir.

Karaarslan vd. (2014) fen bilgisi öğretmen adaylarının ÖBT rehberliğinde çevre dersi etkinliklerinden önce, sonra ve beş ay sonra çevreye karşı motivasyonlarını geliştirmeyi amaçladıkları çalışmalarında veriler bir çevre bilimi dersine katılan 33 fen bilgisi öğretmen adayına çevreye karşı motivasyon ve çevreye karşı motivasyonsuzluk ölçeklendirmesi uygulanarak toplanmıştır. Araştırmanın sonuçları, fen bilgisi öğretmen adaylarının ders etkinliklerinden sonra ve dersten beş ay sonra içsel motivasyonlarının arttığını göstermiştir.

2. YÖNTEM

Çalışma turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin çevreye karşı motivasyon düzeylerinin belirlenmesi, ayrıca öğrencilerin çevreye karşı motivasyonlarının demografik değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Nicel araştırma deseninde yapılan çalışmada betimsel ve nedensel-karşılaştırma yöntem kullanılmış olup, veri edinme tekniği olarak anketten yararlanılmıştır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların kişisel özelliklerini belirlemeye yönelik 8 soru (cinsiyet, yaş, mezuniyet, gelir, yaşamının büyük bir kısmını nerede geçirdiği, aktif çalışıp çalışmadığı, staj yapıp yapmadığı, turizmi isteyerek seçip seçmediği) yer almaktadır. Anketin ikinci kısmında ise katılımcıların çevreye karşı duyarlı davranışlar sergilemek için motivasyonlarını belirlemek amacıyla Pelletier vd. (1998) tarafından oluşturulmuş Çevreye Karşı Motivasyon Ölçeği/ ÇKMÖ (Motivation Towards the Environment Scale/ MTES) kullanılmıştır. Pelletier vd. (1998) tarafından geliştirilen ÇKMÖ'nin orijinali İngilizcedir. Ölçek önce iyi İngilizce bilen ve konunun uzmanı bir akademisyen tarafından Türkçe'ye (hedef kitlenin dili)

çevrilmiş, daha sonra elde edilen Türkçe ifadeler yine aynı şekilde iyi İngilizce bilen ve konunun uzmanı başka bir akademisyen tarafından tekrar İngilizce'ye çevrilmiştir. Böylece ölçek, her iki dil arasında karşılaştırma süreçlerinden geçmiştir. Bu süreç sonucunda ölçeğin Türkçe konuşan örneklemelere uygulanabileceğine karar verilmiştir. Kişilerin neden çevre için bir şeyler yaptığını sorusuna yanıt arayan ÇKMÖ, Öz-Belirleme Teorisi'ne göre sınıflandırılmış motivasyon alt türlerini temel alan ve her biri 4'er önermeden oluşan 6 alt boyut (içsel motivasyon/intrinsic motivation, bütünleştirme/integration, özdeşleştirme/identification, içe yansıtma/introjection, dışsal düzenleme/external regulation, motivasyonsuzluk/amotivation) ile her bir boyutta 4 madde olmak üzere toplam 24 maddeden oluşmaktadır. Pelletier vd. (1998)'nin çalışmalarında 7'li Likert ile değerlendirilen ölçek bu çalışmada, Graves ve Sarkis (2018)'in çalışmalarında olduğu gibi, 5'li Likert tipi derecelendirme ile kullanılmaktadır (1=kesinlikle katılmıyorum, 5=kesinlikle katılıyorum).

Selçuk Üniversitesi Turizm Fakültesi'nde toplamda dört bölümde (Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Turizm İşletmeciliği, Turizm Rehberliği, Rekreasyon Yönetimi) eğitim verilmekte olup araştırmanın evrenini Gastronomi ve Mutfak Sanatları ile Turizm İşletmeciliği bölümleri öğrencileri oluşturmaktadır. Bu bölümlerin seçilme nedeni Rekreasyon Yönetimi ve Turizm Rehberliği bölümünden ise yeterli sayıda öğrencinin araştırmaya katılmamasıdır. Evrenin tümüne ulaşılmasının mümkün olmaması sebebiyle örnekleme yöntemi uygulanmış ve tesadüfi olmayan yöntemlerden amaca göre (purposive sampling) örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu örnekleme yönteminde, örnekleme kimin yer alacağı ile ilgili karar, bir uzman veya konuya hâkim olduğundan araştırmacının kendisi tarafından verilmektedir (Bernard, 2000). Araştırma kapsamında oluşturulan anket formu 15 Nisan – 01 Haziran 2022 tarihleri arasında araştırmacılar tarafından yüz yüze öğrencilere doldurtulmuştur. 325 anketin geri dönüşü olmuş ancak eksik ve hatalı doldurulduğu tespit edilen 17 anket formu elenmiş, geri kalan 308 anket değerlendirmeye alınmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların demografik bilgileri, kullanılan ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizi, çevreye karşı motivasyona ilişkin tutumları ile demografik değişkenlere göre farklılık olup olmadığına yönelik istatistiksel analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

3.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılanların %52.3 ü kadın, %65.3'ü Z kuşağı, % 61.4'ü Anadolu Lisesi mezunu, %66.9'u orta gelir seviyesine sahip, %51'i yaşamını büyük bir kısmını büyükşehirde geçirmiş, %73.7'si aktif olarak turizmde çalışmakta, %66.2'si staj yapmış, %71.4'ü turizmi isteyerek seçmiş olduğu görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1: Katılımcılar ile İlgili Demografik Bilgiler

Özellikler	Toplam Katılımcı Sayısı=308	n	Yüzde(%)
Cinsiyet	Kadın	161	52.3
	Erkek	147	47.7
Yaş	Y Kuşağı (1980 ile 1995 yılları arası)	107	34.7
	Z Kuşağı (1996 ile 2010 yılları arası)	201	65.3
Mezuniyet	Turizm Lisesi	18	5.8
	Düz Lise	37	12.0
	Anadolu Lisesi	189	61.4
	Endüstri/Teknik Lise	28	9.1
	İmam Hatip Lisesi	14	4.5
	Diğer (Sağlık, Özel vd.)	22	7.2
Gelir	Düşük	81	26.3
	Orta	206	66.9
	Yüksek	21	6.8
Yaşamınızın büyük bir kısmını nerede geçirdiği	Büyükşehir	157	51.0
	Şehir	93	30.2
	Kasaba	17	5.5
	Köy	38	12.3
	Yurtdışı	3	1.0
Şu anda aktif bir şekilde turizm endüstrisinde çalışıp çalışmadığı	Evet	227	73.7
	Hayır	81	26.3
Staj yapıp yapmadığı	Yaptım	204	66.2
	Yapmadım	104	33.8
Turizm isteyerek seçip seçmediği	İsteyerek Seçtim	220	71.4
	İsteyerek Seçmedim	30	9.7
	Kararsızım	58	18.9

3.2. Ölçeklerin Güvenilirliği ve Geçerliliği

Tablo 2’de araştırmada kullanılan ölçekler ve alt ölçeklere ilişkin tanımlayıcı istatistikler ile güvenilirlik katsayıları (Cronbach’s Alpha) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonuçları verilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilir olması için güvenilirlik katsayılarının (Cronbach’s Alpha) en az 0,70 olması gerekmektedir (Peterson, 1994), görüldüğü gibi araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirlik katsayıları yüksek ve tatmin edici ($\alpha > .70$) düzeydedir. Çevreye karşı motivasyon ölçeği 5’li likert tipinde 24 maddeli bir ölçektir ve sırasıyla içsel motivasyon/intrinsic motivation (4 madde), bütünleştirme/integration (4 madde), özdeşleştirme/identification (4 madde), içe yansıtma/introjection (4 madde), dışsal düzenleme/external regulation (4 madde), motivasyonsuzluk/amotivation (4 madde) şeklinde 6 boyuttan oluşan bir ölçektir. Ölçeğin tamamının cronbach alpha değeri ,862’dir ve puan ortalaması $3,40 \pm 0,47$ ’dir. İçsel motivasyon boyutu cronbach alpha değeri ,919 puan ortalaması $4,28 \pm 0,67$ bütünleştirme boyutu cronbach alpha değeri ,912 puan ortalaması $4,13 \pm 0,75$ özdeşleştirme boyutu cronbach alpha değeri ,882 puan ortalaması $4,31 \pm 0,69$ içe yansıtma boyutu cronbach alpha değeri ,884 puan ortalaması $3,90 \pm 0,88$ dışsal düzenleme boyutu cronbach alpha değeri ,891 puan ortalaması $2,15 \pm 1,08$ ve motivasyonsuzluk boyutu cronbach alpha değeri ,919 puan ve ortalaması $1,65 \pm 0,89$ arasındadır.

Ölçeğin 6 boyutlu yapısı doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, $\chi^2/sd=697,430/226=3,086$ CFI=,926 RMSEA=,082 GFI=,843 RMR=,063 NFI=,896 AGFI=,791 olarak hesaplanmış ve bu sonuçlar orijinal ölçekte yer alan 6 boyutlu yapının doğrulandığını göstermiştir.

3.3. Çevreye Karşı Motivasyona İlişkin Tutumların Analizi

Tablo 2’de katılımcıların araştırma değişkeni olan çevreye karşı motivasyona ilişkin tutumlarına yönelik sonuçlar yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre çevreye karşı motivasyonun alt boyutlarından olan özdeşleştirmenin en yüksek (4,31); motivasyonsuzluk alt boyutunun ise en düşük (1,65) ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Çevreye Karşı Motivasyona İlişkin Tutumlar

	$\bar{x}$	SS	α
Çevreye Karşı Motivasyon Ölçeği (n=308)	3,4088	,471	,862
İçsel Motivasyon (Intrinsic Motivation)	4,2800	,672	,919
Çevre için bir şeyler yapıyorum çünkü çevreye yardım etmenin yeni yollarını öğrenmekten keyif alıyorum.	4,23	,763	
Çevre için bir şeyler yapıyorum çünkü çevre kalitesini artırmaktan keyif alıyorum.	4,29	,734	
Çevre için bir şeyler yapıyorum çünkü çevre için bir şeyler yaparken hissettiğim duyguyu seviyorum.	4,31	,753	
Çevre için bir şeyler yapıyorum çünkü çevreye katkıda bulunmaktan keyif alıyorum.	4,29	,747	
Bütünleştirme (Integration)	4,1380	,758	,912
Çevre için bir şeyler yapıyorum çünkü çevreye dikkat etmek hayatımın ayrılmaz bir parçasıdır.	4,11	,856	
Çevre için bir şeyler yapıyorum çünkü bana öyle geliyor ki, kendime ve çevreye dikkat etmek ayrılmaz bir bütündür.	4,21	,788	
Çevre için bir şeyler yapıyorum çünkü bu hayatımı yaşamayı seçme şeklimin bir parçasıdır.	4,12	,887	
Çevre için bir şeyler yapıyorum çünkü çevre bilincim kim olduğumun temel bir parçası haline geldi.	4,11	,875	
Özdeşleştirme (Identification)	4,3125	,693	,882
Çevre için bir şeyler yapıyorum çünkü çevre konusunda bir şeyler yapmak duyarlı bir harekettir.	4,34	,833	
Çevre için bir şeyler yapıyorum çünkü bu çevreye katkıda bulunma şeklim.	4,30	,774	
Çevre için bir şeyler yapıyorum çünkü çevre konusunda bir şeyler yapmak mantıklı bir şeydir.	4,29	,815	
Çevre için bir şeyler yapıyorum çünkü çevre konusunda bir şeyler yapmanın iyi bir fikir olduğunu düşünüyorum.	4,32	,805	
İçe Yansıtma (Introjection)	3,9099	,881	,884
Çevre için bir şeyler yapıyorum çünkü çevreyle ilgili bir şey yapmadığım için pişman olabilirim.	4,04	,932	
Çevre için bir şeyler yapıyorum çünkü çevreyle ilgili bir şey yapmazsam kendimi suçlu hissederim.	3,89	1,048	
Çevre için bir şeyler yapıyorum çünkü çevreyle ilgili bir şey yapmazsam kendimi kötü hissederim.	3,99	,975	
Çevre için bir şeyler yapıyorum çünkü çevreyle ilgili bir şey yapmamak beni utandırır.	3,72	1,128	
Dışsal Düzenleme (External Regulation)	2,1558	1,086	,891
Çevre için bir şeyler yapıyorum çünkü çevre konusunda bir şey yapmazsam diğer insanlar bana sinirlenir.	2,56	1,314	
Başkalarından aldığım takdir için çevre için bir şeyler yapıyorum.	2,20	1,322	
Çevre için bir şeyler yapıyorum çünkü bir şeyler yapmam için arkadaşlarım ısrar ediyor.	2,01	1,220	
Başkaları tarafından eleştirilmemek için çevre için bir şeyler yapıyorum.	1,85	1,137	
Motivasyonsuzluk (Amotivation)	1,6567	,899	,919
Durum daha iyiye gitmediğine göre neden çevre ile ilgili bir şeyler yapayım ki.	1,77	1,075	
Çevreyle ilgili bir şey yapmanın zaman kaybı olduğunu hissediyorum.	1,56	,941	
Çevre dostu olma çabalarımın çevreye nasıl yardımcı olacağını göremiyorum.	1,70	1,018	
Çevre için bir şeyler yapmanın bana ne faydası var bilemiyorum.	1,59	,973	
Ölçeğin Tamamı İçin Cronbach Alpha değeri (α) = ,862 Çevreye Karşı Motivasyon ölçeğine ait doğrulayıcı faktör analizi $\chi^2/sd=697,430/226=3,086$ CFI=,926 RMSEA=,082 GFI=,843 RMR=,063 NFI=,896 AGFI=,791			

3.4. Demografik Değişkenlere Göre Farklılık Testleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş, mezuniyet durumu, gelir, aktif bir şekilde turizm endüstrisinde çalışıp çalışmadığı, staj durumuna) göre çevreye karşı motivasyona ilişkin tutumlarının farklılaşp farklılaşmadığının tespitine yönelik analizler yapılmıştır. Elde edilen verilerin normal dağılım göstermemesi ve homojen olmaması nedeniyle non-parametrik testlere göre uygulanmış, ikili gruplarda Mann Whitney-U testi, ikiden fazla gruplarda ise Kruskal Wallis testi ile yapılmıştır.

Tablo 3: Katılımcıların Cinsiyet Durumuna Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Değişken	Kategori	İM	B	Ö	İY	DD	M
		$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$
Cinsiyet	Kadın (n=161)	4,3758 ,04261	4,2547 ,05011	4,3944 ,04545	3,9922 ,06174	2,0171 ,07583	1,5932 ,06032
	Erkek (n=147)	4,1752 ,06432	4,0102 ,07069	4,2228 ,06552	3,8197 ,08025	2,3078 ,09833	1,7262 ,08444
Test (p)		,048*	,038*	,093	,205	,067	,930

*: Gruplar arası istatistiksel olarak anlamlı farklılığı gösterir ($p<0.05$). Test: Mann Whitney-U testi, İM (İçsel Motivasyon), B (Bütünleştirme), Ö (Özdeşleştirme), İY (İçe Yansıtma), DD (Dışsal Düzenleme), M (Motivasyonsuzluk)

Katılımcıların cinsiyet durumu ile çevreye karşı motivasyon tutumları arasında farklılığın belirlenmesine yönelik Tablo 3’de verilen Mann Whitney-U testi sonuçlarına göre; çevreye karşı motivasyon ölçeği boyutlarından içsel motivasyon ile bütünleştirme boyutlarında farklılık olduğu görülmektedir. Bu sonuç kadınların erkeklere göre çevreye karşı motivasyonlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 4: Katılımcıların Yaş Durumuna Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Değişken	Kategori	İM	B	Ö	İY	DD	M
		$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$
Yaş	Y Kuşağı (n=107)	4,2801 ,05588	4,1505 ,06544	4,3241 ,05877	3,9190 ,08142	2,1574 ,10188	1,5556 ,06862
	Z Kuşağı (n=201)	4,2800 ,05077	4,1313 ,05649	4,3063 ,05201	3,9050 ,06381	2,1550 ,07801	1,7113 ,06946
Test (p)		,650	,725	,811	,929	,809	,381

*: Gruplar arası istatistiksel olarak anlamlı farklılığı gösterir ($p<0.05$). Test: Mann Whitney-U testi

Tablo 4’de görüldüğü üzere katılımcıların yaş durumu ile çevreye karşı motivasyon tutumları arasında farklılığın belirlenmesine yönelik Mann Whitney-U testi sonuçlarına göre gruplar arasında farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 5: Katılımcıların Mezuniyet Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Turizm (n=18)	Düz (n=37)	Anadolu (n=189)	Endüstri/Teknik (n=28)	İmam Hatip (n=14)	Diğer (n=22)	
Boyutlar	$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$	p
İM	4,5000 ,14714	4,1959 ,11386	4,3082 ,04497	4,0714 ,15152	4,3571 ,11928	4,2159 ,20955	,421
B	4,2361 ,16478	4,0541 ,11303	4,1548 ,05249	4,0179 ,17439	4,1429 ,19207	4,2045 ,22107	,761
Ö	4,3333 ,14292	4,1486 ,11684	4,3399 ,04748	4,2054 ,16063	4,4464 ,13663	4,3864 ,19925	,395
İY	4,1528 ,17636	3,8581 ,13888	3,9074 ,06226	3,6339 ,21573	4,1071 ,19207	4,0455 ,20586	,478
DD	1,8611 ,24523	2,1351 ,15181	2,2394 ,08467	2,1786 ,18716	1,9821 ,25336	1,7955 ,17379	,466
M	1,7500 ,23221	1,5135 ,09781	1,6455 ,06634	1,8482 ,20547	1,9107 ,28541	1,5114 ,16406	,695

*: Gruplar arası istatistiksel olarak anlamlı farklılığı gösterir ($p<0.05$). Test: Kruskal Wallis testi

Katılımcıların mezuniyet durumu ile çevreye karşı motivasyon tutumları arasında farklılığın belirlenmesine yönelik Kruskal Wallis testi sonuçlarına göre gruplar arasında farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 6: Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Düşük (n=81)	Orta (n=206)	Yüksek (n=21)	
Boyutlar	$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$	p
İçsel Motivasyon	4,2623/,08617	4,3022/,04165	4,1310/19942	,895
Bütünleştirme	4,0525/,09345	4,1699/,04852	4,1548/,21649	,647
Özdeşleştirme	4,2716/,08496	4,3374/,04418	4,2262/,20695	,848
İçe Yansıtma	3,8025/,11349	3,9563/,05737	3,8690/,18789	,733
Dışsal Düzenleme	2,0926/,11927	2,1189/,07195	2,7619/,32019	,172
Motivasyonsuzluk	1,6944/,10776	1,6468/,06004	1,6071/,22064	,648

*: Gruplar arası istatistiksel olarak anlamlı farklılığı gösterir (p<0.05), Test: Kruskal Wallis testi

Katılımcıların gelir durumu ile çevreye karşı motivasyon tutumları arasında farklılığın belirlenmesine yönelik Kruskal Wallis testi sonuçlarına göre gruplar arasında farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 7: Katılımcıların Aktif Bir Şekilde Turizm Endüstrisinde Çalışıp Çalışmadığı Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Değişken	Kategori	İM	B	Ö	İY	DD	M
		$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$
Çalışma Durumu	Evet (n=227)	4,2698 ,04631	4,1421 ,05113	4,2930 ,04784	3,9339 ,05878	2,2214 ,07412	1,6762 ,05792
	Hayır (n=81)	4,3086 06636	4,1265 ,08088	4,3673 ,06791	3,8426 ,09697	1,9722 ,10874	1,6019 ,10810
Test (p)		,732	,731	,645	,304	,110	,106

*: Gruplar arası istatistiksel olarak anlamlı farklılığı gösterir (p<0.05), Test: Mann Whitney-U testi

Katılımcıların aktif bir şekilde turizm endüstrisinde çalışıp çalışmadığı ile çevreye karşı motivasyon tutumları arasında farklılığın belirlenmesine yönelik Mann Whitney-U testi sonuçlarına göre gruplar arasında farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 8: Katılımcıların Staj Durumuna Göre Mann Whitney-U testi Sonuçları

Değişken	Kategori	İM	B	Ö	İY	DD	M
		$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$	$\bar{x}/SS$
Staj Durumu	Yaptım (n=204)	4,2929 ,04569	4,1630 ,05347	4,3444 ,04861	3,9387 ,06264	2,1618 ,07813	1,6728 ,06672
	Yapmadım (n=104)	4,2548 ,06976	4,0889 ,07342	4,2500 ,06772	3,8534 ,08407	2,1442 ,10103	1,6250 ,07707
Test (p)		,785	,345	,146	,266	,755	,773

*: Gruplar arası istatistiksel olarak anlamlı farklılığı gösterir (p<0.05), Test: Mann Whitney-U testi

Katılımcıların staj yapıp yapmadığı durumu ile çevreye karşı motivasyon tutumları arasında farklılığın belirlenmesine yönelik Mann Whitney-U testi sonuçlarına göre gruplar arasında farklılık bulunmamaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma kapsamında turizm öğrencilerinin çevreye karşı motivasyonlarını ölçmek amacıyla Çevreye Karşı Motivasyon Ölçeği (Pelletier vd., 1998) kullanılmış, orijinali İngilizce olan ölçek başarılı bir şekilde Türkçe'ye uyarlanmış, ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliği doğrulanmıştır. Çalışma ulusal yazında Çevreye Karşı Motivasyon Ölçeği'nin kullanıldığı birkaç çalışmadan biridir. Araştırma ayrıca turizm öğrencilerinin çevreye karşı motivasyon düzeylerinin belirlenmesi amacıyla Çevreye Karşı Motivasyon Ölçeği'nin kullanıldığı ilk çalışmadır. Çalışma sonuçları Çevreye Karşı Motivasyon Ölçeği'nin insanların çevresel davranışlarda bulunmaya yönelik çeşitli motivasyonlarını ölçmek için geliştirildiği kültürel bağlamın dışında da kullanılabilen geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu doğrulamaktadır. Bu kapsamda çalışma Çevreye Karşı Motivasyon Ölçeği'nin kültürler arası geçerliliğinin onaylanmasına katkıda bulunmuştur.

Temel olarak turizm öğrencilerinin çevreye karşı motivasyon düzeylerinin belirlenmesi ayrıca öğrencilerin çevreye karşı motivasyonlarının demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilmesini amaçlayan bu çalışmada, araştırmaya ilişkin elde edilen ve yukarıda açıklanan analiz bulguları doğrultusunda araştırmaya dahil olan öğrencilerin genel olarak çevreye karşı motivasyonlarının yüksek ($\bar{x}=3,40$) olduğu tespit edilmiştir. Çevreye karşı motivasyon ölçeği boyutlarından ise “içsel motivasyon” ve “özdeşleştirme” boyutlarında öğrencilerin çevreye karşı motivasyonlarının diğer boyutlardan daha yüksek olduğu ($\bar{x}=4,21$) sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma sonucunda ayrıca ölçeğin “içsel motivasyon” ile “bütünleştirme” boyutlarında cinsiyete göre farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç bahsi geçen boyutlarda kadınların erkeklere kıyasla çevreye karşı motivasyonlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Literatürde bu konuda yapılmış çalışmalara bakıldığında benzer şekilde Renaud-Dube vd. (2010) ile Çiçek Şentürk ve Sevgi (2019) çalışmalarında kadınların içsel motivasyon boyutunda erkeklere kıyasla çevreye karşı motivasyonlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Boeve-de Pauw ve Van Petegem (2017) ise çalışmalarında Çevreye Karşı Motivasyon Ölçeği'nin içe yansıtma boyutunda cinsiyete göre farklılık tespit ederek benzer şekilde kadınların erkeklere kıyasla bu boyutta çevreye karşı motivasyonlarının daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmada ayrıca dışsal düzenleme ve motivasyonsuzluk boyutunda erkekler kadınlara kıyasla daha yüksek sonuçlar elde etmişlerdir.

Çalışmada katılımcıların cinsiyetlerine göre çevreye karşı motivasyon düzeyleri arasında farklılık tespit edilirken; katılımcıların yaş durumu, mezuniyet durumu, gelir durumu, aktif bir şekilde turizm endüstrisinde çalışıp çalışmadığı ve staj yapıp yapmadığı durumu ile çevreye karşı motivasyon tutumları arasında farklılığın belirlenmesine yönelik analiz bulgularına göre gruplar arasında farklılık bulunmamaktadır.

Bireyler çevresel tehditleri önemsiz olarak algılama eğiliminde olup kişisel eylemlerinin çevre üzerinde nispeten dolaylı bir etkisi olduğuna inanırlar. Bu durum kişilerde çevre bilincinin sürekli olarak geliştirilmesi gerektiği anlamına gelmektedir (Budzanowska-Drzewiecka ve Tutko, 2021: 943). Aitken vd. (2016)'ye göre insanlar kendi çevresel yeterliliklerini geliştirmek için gereken bilgileri bulmayı ve çevre için kendi belirledikleri eylemleri gerçekleştirmeyi öğrenebilirler. Araştırmacılar çalışmalarının sonucunda, bireylerin çevreye yönelik içsel motivasyonunu artırmanın, potansiyel olarak daha büyük bir çevresel etki ve daha mutlu, daha sağlıklı bir dünyaya neden olacak çevreci davranışlara katılımı destekleyeceği önerisinde bulunmuşlardır (Aitken vd. 2016: 160-161).

Öz-belirleme teorisi, içsel motivasyonu ve bu motivasyonun gelişimini kolaylaştırması veya engellemesi muhtemel faktörlerin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunduğu için çevreci davranışları desteklemek adına potansiyele sahiptir. İçsel motivasyonun yanı sıra dışsal ödüller yada uyarılarla insanları çevreye duyarlı faaliyetlere katılmaya teşvik etmek mümkündür. Dışsal bir motivasyonla çevreci davranışa katılmaya teşvik edilen kişiler, zamanla bu durumu içselleştirme sürecine girecek ve bu davranışlar içselleşerek kişiler tarafından içsel motivasyonla gerçekleştirilen çevreci davranışlar olarak devam edecektir (Pelletier vd., 1998: 462). Bu durumda kişileri çevreci davranışa yönlendirmek adına atılacak adımlar, olumlu çevreci sonuçlar doğurma potansiyeline sahiptir. Gelecekte turizm endüstrisinin potansiyel işgücü konumunda bulunan turizm öğrencilerini çevreci davranışlara teşvik etmek, çevrenin sürdürülebilirliğine katkıda bulunacaktır.

Karaarslan vd. (2014)'nin çalışmalarında katılımcıların fen bilgisi öğretmen adaylarının olduğu ve çeşitli çevre sorunlarının ele alındığı bir çevre bilimi dersi yürütülmüş, bu kişilerin çevreye karşı içsel motivasyonlarının ders etkinlikleri sonrasında ve dersten sonraki beş ay içinde artış gösterdiği tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları göz önünde bulundurulduğunda, benzer şekilde turizm öğrencilerini çevreci davranışlara yönlendirmek için turizm fakültelerinde sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir turizm konulu derslerle öğrencilerin çevre bilinci açısından içsel motivasyonları artırılabilir. Karaarslan vd. (2014) çalışmalarında dersler dahilinde öğrencilere çevresel problemlerle ilgili bazı geziler düzenlenebileceğini, saha gezilerinin öğrencilerin konuyu daha iyi anlamalarına ve çevreye karşı motivasyon duygularını geliştirmelerine yardımcı olacağını ifade etmişlerdir. Ayrıca fakültelerce düzenlenecek seminer ve panellerle konunun önemine vurgu yapmak ve öğrencileri çevreci davranışlara teşvik etmek mümkündür. Yine fakülte yönetimlerinin yada üniversiteler bünyesinde yer alan toplulukların vasıtası ile çevreye duyarlılığı teşvik edici etkinlikler düzenlemek ve bu etkinliklere katılımı desteklemek hem turizm öğrencilerinin hem de genel olarak üniversite öğrencilerinde çevre bilincinin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Bu sayede önemli bir nüfus olan üniversite öğrencilerinin, uzun vadede sürdürülebilir çevreye olumlu katkıları olacaktır.

Çalışmada veriler lisans düzeyinde turizm eğitimi almakta olan öğrenciler ile yapılan anketler ile elde edilmiştir. Araştırmaya katılanların yaş durumuna bakıldığında örneklemin Y Kuşağı ve Z Kuşağı katılımcılardan meydana geldiği görülmektedir. Bu durumda örneklem 18-32 yaş grubu ile sınırlıdır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda diğer yaş gruplarının da dahil edilmesi (örneğin ortaokul ve lise öğrencileri gibi) karşılaştırmalı sonuçların elde edilmesi açısından avantaj sunabilir. Çalışmanın örneklemini ayrıca Konya

Selçuk Üniversitesi Turizm Fakültesi öğrencileri ile sınırlıdır. Gelecekteki çalışmalarda farklı şehirlerden üniversite öğrencilerinin dahil edildiği bir çalışma yürütülmesi sonuçların genellenebilirliği açısından avantaj sunacaktır.

Araştırma kapsamında temel olarak turizm öğrencilerinin çevreye karşı motivasyon düzeylerinin belirlenmesi hedeflenmiş ayrıca öğrencilerin çevreye karşı motivasyonlarının demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede çalışma basit bir kurguya sahiptir. Gelecek çalışmalarda turizm öğrencilerinin çevreye karşı motivasyonlarına etki eden faktörlerin araştırılması (örneğin kişilik özellikleri, çevreci değerleri yada çevreci tutumları gibi) yada turizm öğrencilerinin çevreye karşı motivasyonlarının çevreci davranışlarına etkisinin araştırılması alana katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Aitken, N. M., Pelletier, L. G. ve Baxter, D. E. (2016). "Doing the Difficult Stuff: Influence of Self-Determined Motivation Toward the Environment on Transportation Proenvironmental Behavior", *Ecopsychology*, 8(2), s. 153-162.
- Bernard, H.R. (2000). *Social research methods*. London: Sage Publications.
- Boeve-de Pauw, J. ve Van Petegem, P. (2017). "Because My Friends Insist or Because It Makes Sense? Adolescents' Motivation Towards the Environment", *Sustainability*, 9(750), s. 1-13.
- Budzanowska-Drzewiecka, M. ve Tutko, M. (2021). "The Impact of Individual Motivation on Employee Voluntary Pro-Environmental Behaviours: The Motivation Towards the Environment of Polish Employees", *Management of Environmental Quality*, 32(5), s. 929-948. <https://doi.org/10.1108/MEQ-11-2020-0268>.
- Çamur D. ve Vaizoğlu S. A. (2007). "Çevreye İlişkin Önemli Toplantı ve Belgeler", *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6(4), s. 297 - 306.
- Çevre Kanunu, (1983, 11 Ağustos), Resmi Gazete (Sayı: 18132), Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2872.pdf>.
- Çiçek-Şentürk, O. ve Selvi, M. (2019). "The Development of Environmental Motivation Scale at Secondary Schools and Analysis of Different Variables of Students' Motivation Towards Environment", *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, 14(4), s. 218-236. doi: 10.29329/epasr.2019.220.13.
- Deci, E. L. (1972). "Intrinsic Motivation, Extrinsic Reinforcement, and Inequity", *Journal of Personality and Social Psychology*, 22(1), s. 113-120.
- Deci, E.L. ve Ryan, R.M. (1985). *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*, New York, NY: Plenum.
- Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (2000). "The What and Why of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior", *Psychological Inquiry*, 11, s. 319-338.
- Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (2008). "Self-Determination Theory: A Macro Theory of Human Motivation, Development, and Health", *Canadian Psychology*, 49(3), s. 182-185.
- Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (2012). *Motivation, Personality, and Development Within Embedded Social Contexts: An Overview of Self-Determination Theory*, *The Oxford Handbook of Human Motivation* (1 ed.), Ed. Ryan, R. M. DOI: 10.1093/oxfordhb/9780195399820.013.0006.
- Gökdeniz, A. (2019). "Konaklama Sektöründe Yeşil Yönetim Kavramı, Eko Etiket ve Yeşil Yönetim Sertifikaları ve Otellerde Yeşil Yönetim Uygulama Örnekleri", *International Journal of Social and Economic Sciences*, 7(2), s. 70-77. <https://www.ijses.org/index.php/ijses/article/view/223>.
- Graves, L. M. ve Sarkis, J. (2018). "The Role of Employees' Leadership Perceptions, Values, and Motivation in Employees' Proenvironmental Behaviors", *Journal of Cleaner Production*, 196, s. 576-587.
- Graves, L. M., Sarkis, J. ve Gold, N. (2019). "Employee Proenvironmental Behavior in Russia: the Roles of Top Management Commitment, Managerial Leadership, and Employee Motives", *Resources, Conservation and Recycling*, 140, s. 54-64.
- Graves, L. M., Sarkis, J. ve Zhu, Q. (2013). "How Transformational Leadership and Employee Motivation Combine to Predict Employee Proenvironmental Behaviors in China", *Journal of Environmental Psychology*, 35, s. 81-91.
- Green-Demers, I., Pelletier, L. G. ve Menard, S. (1997). "The Impact of Behavioural Difficulty on the Saliency of the Association Between Self-Determined Motivation and Environmental Behaviours", *Canadian Journal of Behavioural Science*, 29(3), s. 157-166.
- Hicklenton, C., Hine, D. W. ve Loi, N. M. (2019). "Can Work Climate Foster Pro-Environmental Behavior Inside and Outside of the Workplace?", *PloS One*, 14(10), s. 1-13.
- Karaarslan, G., Sungur, S. ve Ertepinar, H. (2014). "Developing Preservice Science Teachers' Self-Determined Motivation Toward Environment Through Environmental Activities", *International Journal of Environmental and Science Education*, 9, s. 1-19. 10.12973/ijese.2013.222a.
- Lavergne, K. J., Sharp, E. C., Pelletier, L. G. ve Holtby, A. (2010). "The Role of Perceived Government Style in the Facilitation of Self-Determined and Non Self-Determined Motivation for Pro-Environmental Behavior", *Journal of Environmental Psychology*, 30(2), s. 169-177. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2009.11.002>.
- Özkubat, S. ve Demiriz, S. (2013). "Çevreye Karşı Motivasyon Ölçeği'nin Okul Öncesi Öğretmen Adayları Üzerinde Geçerlik Güvenirlik Çalışması", *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), s. 87-114. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/pub/amauefd/issue/1728/21179>.
- Pelletier, L. G., Dion, S., Tuson, K. ve Green-Demers, I. (1999). "Why Do People Fail to Adopt Environmental Protective Behaviors? Toward a Taxonomy of Environmental Amotivation", *Journal of Applied Social Psychology*, 29(12), s. 2481-2504.
- Pelletier, L., Tuson, K., Green-Demers, I., Noels, K. ve Beaton, A. (2006). "Why Are You Doing Things for the Environment? The Motivation toward the Environmental Scale (MTES)", *Journal of Applied Social Psychology*, 28, s. 437-468. 10.1111/j.1559-1816.1998.tb01714.x.
- Peterson, R. A. (1994). A meta-analysis of cronbach's coefficient alpha. *Journal of Consumer Research*, 21, 381-391.
- Renaud-Dube, A., Taylor, G., Leke, N., Koestner, R. ve Guay, F. (2010), "Adolescents' Motivation Toward the Environment: Age-Related Trends and Correlates", *Canadian Journal of Behavioural Science*, 42(3), s. 194-199.

- Rigby, C. Scott ve Richard M. Ryan (2018) “Self-Determination Theory in Human Resource Development: New Directions and Practical Considerations”, *Advances in Developing Human Resources*, 20(2), s. 133-147.
- Ryan, R. M. ve Deci, E. L. (2000). “Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being”, *American Psychologist*, 55(1), s.68-78.
- Ryan, M. R., Ryan, W. S., Di Domenico, S. I. ve Deci, E. L. (2019). *The Nature and the Conditions of Human Autonomy and Flourishing: Self-Determination Theory and Basic Psychological Needs*. *The Oxford Handbook of Human Motivation* (2. ed.), Ed. Ryan, R. M. DOI: 10.1093/oxfordhb/9780190666453.013.6.
- Sakarya, S. (2010). “Çevreye Karşı Motivasyon Ölçeğinin Okul Öncesi Öğretmen Adayları Üzerinde Geçerlik Güvenirlik Çalışması, Ankara İli Örneği”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sass, W., Pauw, J. B. de, Donche, V. ve Van Petegem, P. (2018). ““Why (Should) I Do Something for the Environment?” Profiles of Flemish Adolescents’ Motivation Toward the Environment”, *Sustainability*, 10(7), s. 1-17.
- Villacorta, M., Koestner, R. ve Leves, N. (2003). “Further Validation of the Motivation Toward the Environment Scale”, *Environment and Behavior*, 35(4), s. 486-505.
- Yazıcı, Z., Aslan, A. ve Taştepe, T. (2013). “Pre-Service Teachers' Motivation Toward the Environment”, *IIB International Refereed Academic Social Sciences Journal*, 4(12), s. 95-107.